

Asia: VN/2287/2020

Lausuntopyyntö työryhmän ehdotuksesta arkkitehtuuripoliittiseksi ohjelmaksi

Työryhmän ehdotus Kohti kestäväää arkkitehtuuria

Yleisiä kommentteja työryhmän ehdotuksesta

Apoli2020-ehdotus on opetus- ja kulttuuriministeriön ja ympäristöministeriön johdolla tehty ehdotus valtioneuvostotason strategia-asiakirjaksi. Työssä on huomioitu tulevaisuuteen vaikuttavat muutokset, niiden vaikutukset rakennettuun ympäristöön sekä mahdollisuudet parantaa elinympäristön laatua arkkitehtuurin avulla.

Työryhmän ehdotuksessa on nostettu esiin ajankohtaisia toimenpide-ehdotuksia, joista osa on kirjattu myös Pohjois-Pohjanmaan liiton strategiaan asiakirjoihin ja joita edistetään liiton työssä.

Pohjois-Pohjanmaan liitto toivoo, että arkkitehtuuripoliittisen ohjelman toimenpiteiden toteuttamiseen varataan riittävästi resursseja.

Luku I Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus

Pohjois-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että rakennussuunnittelun ekologista kestävyyttä edistetään luomalla määritelmä ja reunaehdot ekologisen kestävyuden huomioivalle arkkitehtoniselle kestävyydelle sekä edellytykset sen soveltamiseen rakentamisen prosesseissa.

Ekologista kestävyyttä tulee myös edistää vahvistamalla suunnittelijoiden keskinäistä sekä suunnittelijan, tilaajan ja muiden rakennusalan toimijoiden välistä yhteistyötä kestävässä rakennussuunnitteluprosessissa muun muassa digitaalisuutta hyödyntäen. Tuoreessa maakunnallisessa POPILmasto-tiekartassa on tunnistettu kehittämisen kohteena arktisen alueen energiatehokkaan rakentamisen ekosysteemit.

Lisäksi ekologista kestävyttä on syytä edistää hyödyntämällä perinteisiä rakentamismenetelmiä ja paikallisia rakennusmateriaaleja ja kehittämällä niitä nykyisiin ekologisen rakentamisen tarpeisiin. POPIlmasto-tiekartassa korostetaan puurakentamisen edistämistä osana ilmastoviisasta rakentamista.

Paikkatietoon ja tietomalleihin perustuvaa kaavoitustyökalua ilmasto- ja biodiversiteettinäkökulman sisällyttämiseksi käytännön kaavasunnitteluun tarvitaan myös maakuntakaavoituksessa.

On tärkeää kytkeä vähähiilisyys ja kiertotalous lähiympäristön suunnitteluun kehittämällä olemassa olevien asuinalueiden korjaamiseen ja uudistamiseen lisä- ja täydennysrakentamista tukeva kokonaisvaltainen konsepti, joka tuo yhteen alueen eri toimijat ja joka sisältää muun muassa ryhmäkorjaamisen, energiantuotannon, palvelut ja yhteishankinnat.

Rakennusten ja tilojen käytön joustavuutta on syytä parantaa varmistamalla lainsäädännön ja kaavoituksen tarjoamat edellytykset joustaviin tilaratkaisuihin ja hakemalla arkkitehtonisesti korkeatasoisia ratkaisuja käyttötapojen muutoksiin, kuten toimistotilojen muuntamiseksi asuinkäyttöön.

Luku II Yhdenvertaisuus ja osallisuus

On tärkeää lisätä osallisuutta ja estää eriarvoisuutta kehittämällä tapoja osallistua kaavoitus- ja suunnitteluprosesseihin esimerkiksi digitalisuutta ja paikkatietoa hyödyntävillä vuorovaikutusvälineillä sekä vahvistamalla prosessien monikielisyyttä ja eri väestöryhmien osallistumista itselleen luontevalla tavalla. Pohjois-Pohjanmaan liitto on valmis osallistumaan kehittämistyöhön ympäristöministeriön, muiden maakunnan liittojen, kuntien ja kaupunkien rinnalla.

Yhdenvertaisuutta ja osallisuutta on syytä edistää korostamalla esteettömyyttä ja saavutettavuutta rakennetun ympäristön suunnittelun lähtökohtana sekä kehittämällä ympäristön esteettömyyden, toiminnallisuuden ja turvallisuuden kriteerejä. Tämä näkökulma on kirjattu myös Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2018-2021.

Pohjois-Pohjanmaan liitto pitää erityisen tärkeänä aluearkkitehtitoiminnan uudelleen käynnistämistä pienten kuntien laadukkaan rakennetun ympäristön säilyttämiseksi ja vahvistamiseksi. Laadukas kaavoitus, maisema-arkkitehtuuri, rakennusperinnön vaaliminen ja kulttuuriympäristön hoitaminen ovat alue-arkkitehtitoiminnan keskeisiä osa-alueita. Valtion tulee tukea toimintaa taloudellisesti.

Asumisen ja asuntorakentamisen laatua ja monimuotoisuutta on syytä vahvistaa laatimalla asuntojen kokonaisvaltaisen laadun arvioinnin kriteerit ja viemällä niitä käytäntöön.

Tietoisuutta rakennetun ympäristön hyvinvointi- ja terveysvaikutuksista on tärkeää lisätä vahvistamalla ymmärrystä siitä, miten rakennettu ympäristö vaikuttaa terveyteen sekä fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin, ja huomioimalla näiden asioiden välinen yhteys entistä vahvemmin sosiaali- ja terveystieteissä sekä maankäytön ja rakentamisen suunnittelussa. Pohjois-Pohjanmaalla hyvinvoinnin ja terveyden monialaisen edistämistyön lähtökohtana on ajatus arjen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista. Hyvä elämän, mielekkään arjen ja hyvinvointikokemuksen muodostumisessa ihmisten asuin- ja toimintaympäristön laadulla on suuri vaikutus. Esimerkiksi Muhoksella ja Limingassa taidetta on tuotu julkisiin ympäristöihin prosenttitaideperiaatetta ja osallistavaa suunnittelua hyödyntäen. Lisäksi taide on osa kuntastrategiaa ja jokapäiväistä elämää ja arkiympäristöä. Oulun kaupungin kulttuuristrategiassa keskeisenä tavoitteena on tuoda kulttuuri lähelle ihmistä, osaksi arkea ja asuinympäristöjä. Kaupunginosa-kulttuuritoiminnan tavoitteena vahvistaa alueiden identiteettiä ja asukkaiden hyvinvointia taiteen keinoin lähiympäristöä hyödyntäen.

Luku III Talous ja kansainvälisyys

Arkkitehtuuriviennin rakenteiden vahvistamisen kannalta on tärkeää tukea arkkitehtitoimistojen omaa ja yhdessä muiden rakennusalan toimijoiden kanssa tekemää tutkimus- ja kehitystyötä sekä tarvittavien uusien liiketoimintamallien ja arvoketjujen syntymistä sekä laatia arkkitehtuurin ja rakennusalan kansainvälisyys- ja vientistrategia yhteistyössä alojen toimijoiden kanssa. Pohjois-Pohjanmaalla on merkittävä arkkitehtitoimistojen, rakennusalan toimijoiden ja koulutuksen keskittymä, jolla on muun muassa arkkitehtien olojen erityisosaamista.

Suomen vetovoimaa arkkitehtuurimatkoilumaana on syytä kehittää vahvistamalla arkkitehtuurin – esimerkiksi arkkitehtuurireittien, museoiden ja arkkitehtuurikohteiden – sisällyttämistä matkailun tuotekehitys- ja markkinointitoimiin. Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa 2018-2021 ja Pohjois-Pohjanmaan matkailustrategiassa 2021-2023 on tunnustettu kulttuuriympäristöjen ja arkkitehtuurikohteiden matkailullinen potentiaali.

On tärkeää vahvistaa arkkitehtuuria koskevan tiedon saatavuutta ja digitaalisia alustoja sekä lisätä opasteita arkkitehtuurikohteissa. Pohjois-Pohjanmaan modernin arkkitehtuurin näkyvyyttä on lisätty esimerkiksi Oulun mobiiliväestöisten kaupunkireittien ja Pohjois-Pohjanmaan liiton hallinnoiman Vesivoiman kulttuuriperintö -hankkeen <https://vekuvaku.eu/fi/> kautta.

Luku IV Merkitys ja identiteetti

Arkkitehtuurin ja kulttuuriympäristön arvostusta on tärkeä lisätä vahvistamalla modernin rakennusperinnön arvostusta. Pohjois-Pohjanmaan moderni rakennusperintö oli vahvasti esillä 2. vaihemaakuntakaavan rakennetun kulttuuriympäristön inventoinnissa vuosina 2013-17, yhdessä Pohjois-Suomen Arkkitehdit SAFAn kanssa järjestetyissä keskustelutilaisuuksissa ja Euroopan kulttuuriympäristöpäivien tapahtumissa. Modernin rakennusperinnön arvoja tuodaan esille myös Vesivoiman kulttuuriperintö -hankkeessa <https://vekuvaku.eu/fi/>.

Arkkitehtuurin ja kulttuuriympäristön arvostusta on syytä kasvattaa myös tarjoamalla rakennusten omistajille tietoa ja kehittämällä taloudellisia kannustimia, jotta omistajat huolehtisivat rakennuksistaan mahdollisimman hyvin. Kunnat ovat olleet ja ovat merkittäviä laadukkaan arkkitehtuurin tilaajia ja omistajia. Taloudelliset kannustimet tulee suunnata myös kunnille.

Arkkitehtuurin ja kulttuuriympäristön vaikutusta paikallisen identiteetin vahvistumiselle on tärkeä tukea

lisäämällä kuntien, yritysten, muiden yhteisöjen ja asukkaiden ymmärrystä paikallisidentiteetin ja kulttuuriympäristön merkityksestä sekä vahvistamalla eri-ikäisten ja -taustaisten ihmisten ympäristönlukutaitoa ja mahdollisuuksia vaikuttaa omaan ympäristöönsä. Kulttuuriympäristön rooli paikallisidentiteetin vahvistajana on tunnistettu Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa 2018-2021. Roolia on vahvistettu Kaupunki- ja kunta-keskustat pohjoisessa -hankkeessa vuosina 2015-18 ja ylläpidetty Euroopan kulttuuriympäristöpäivien tapahtumissa.

Arkkitehtuurin ja kulttuuriympäristön vaikutusta paikallisen identiteettiin on syytä vahvistaa nostamalla esiin arkkitehtuurin paikallisia erityispiirteitä ja vahvistamalla paikallisen työvoiman erikoisosaamista muun muassa uudessa ja perinteisessä puurakentamisessa. Pohjois-Pohjanmaalla paikallisia erityispiirteitä on nostettu esiin muun muassa maakunnallisissa rakennetun kulttuuriympäristön (2013-17) ja maisema-alueiden (2013-14) inventoinneissa sekä Moderni hirsikaupunki -hankkeessa (2016-19). Puurakentamisen edistäminen on osa POPIIlmosto-tiekartan toimenpiteistä. Oulun seudun ammattiopisto kouluttaa niin puuteollisuuden kuin restaurointialankin ammattilaisia.

Julkisen arkkitehtuurikeskustelun laatua on syytä parantaa ja lisätä. Pohjoispohjalaista modernia arkkitehtuuriperintöä tuodaan jatkossa esille Finnish Architecture Navigator -verkkopalvelussa Vesivoiman kulttuuriperintö -hankkeen ansiosta.

Luku V Koulutus ja tutkimus

Kestävä suunnittelu ja rakentaminen on tärkeää nostaa koulutuksen läpäiseväksi periaatteeksi vahvistamalla arkkitehtuurikoulutuksen kestävän rakentamisen opintokokonaisuuksia sekä kiertotalouden, kestävän kehityksen ja perinteisten rakentamismenetelmien osaamista rakennus- ja taideteollisuusalojen ammatillisissa tutkinnoissa. Sama koskee rakennesuunnittelun ja yhdyskuntatekniikan suunnittelua. Pohjois-Pohjanmaalla kestävän suunnittelun ja rakentamisen opetuksen kehittämisestä hyötyisivät Oulun yliopiston arkkitehtuurin sekä tekniikan kandidaatin ja DI-vaiheen rakennesuunnittelun ja yhdyskuntatekniikan opiskelijat; OAMKissa rakennusarkkitehdiksi, insinööriksi (talotekniikka) ja rakennusmestariksi opiskelevat sekä Oulun seudun ammattiopistossa rakennus- ja restaurointialalle opiskelevat.

Reskalenko Kirsti
Pohjois-Pohjanmaan liitto - maakunta-arkkitehti, Aluesuunnittelu